

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΑΘΩΝ.

ΤΙΜΗ ΒΤΗΣΙΑΣ
ΣΥΝΑΡΟΜΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΑΙ ΣΥΝΑΡΟΜΑΙ
ΓΙΝΟΝΤΑΙ

Προπληρωτέα εις Αθήνας
ἢ ἐκδότη.
διὰ τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑλλά-
δος συνδρομητὰς δρ. 40.
διὰ τοὺς ἐκτὸς αὐτῆς » 12.

ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Παρὰ τοῖς Κ. Κ. Διδακτά-
λοις καὶ τοῖς ἐπιστάταις τῶν
Ταχυδρομείων ἐν τῇ ἡμι-
δαπῇ.

Ἐκδίδεται τρίς τοῦ
μηνός.

Οὐχ οἱ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναγινώσκοντές εἰσι σπουδαῖοι.
(ΑΡΙΣΤΗΠΟΣ.)
Ἐάν τις φιλομαθῆς, ἔσῃ καὶ πολυμαθῆς.
(ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.)

Ἐν δὲ τῇ ἀλλοδαπῇ πα-
ρὰ τοῖς Κ. Κ. Ἑλληνικοῖς
Προσέτοις καὶ τοῖς ἰδιαιτέ-
ροις ἐπιτρόποις τοῦ Ἐκδό-
του.

Περὶ Συγκριτικῆς Φιλολογίας ἢ γραμματικῆς

Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ παραφρασθεῖσα

ὑπὸ Ἰορδάνου Καρολίδου καθηγητοῦ τῶν Λατινικῶν
ἐν τῇ ἐν Σμύρῃ Ἐναγγγελικῇ Σχολῇ.

Αἱ γραμματικαὶ σπουδαὶ ἐθεωροῦντο μέχρι τῶν νεω-
τάτων χρόνων ὡσεὶ τις προπαρασκευὴ πρὸς τὰς φιλο-
λογικὰς σπουδὰς. Καὶ τῷ ὄντι τοῦτο εἶναι ἀναντιρρή-
τως ἡ πρώτη αὐτῶν ἀρετὴ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ μόνη. Ἡ
γραμματικὴ φαίνεται ὅτι ἔχει ἀξίαν ἰδίαν καὶ ἀποτελεῖ
καθ' ἑαυτὴν ἐπιστήμην ἀληθινὴν ἀξίαν νὰ κατέχη τὴν
ἑαυτῆς θέσιν ἐν τῇ ἐλευθερίῳ διδασκαλίᾳ. Δυνάμεθα μὲν
νὰ σπουδάζωμεν περὶ τὰ ἀριστουργήματα γλώσσης τι-
νὸς ἕνεκα τῶν εὐγενῶν ἡδονῶν τῆς αἰσθητικῆς κρίσεως,
καὶ ἡ σπουδὴ αὕτη θέλει κατέχει πάντοτε κατ' ἀξίαν τὴν
πρώτην θέσιν ἐν τῇ ἀγωγῇ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρ-
δίας, δυνάμεθα ὁμῶς νὰ σπουδάζωμεν ἐπ' ἰσῆς περὶ τὰς
λέξεις καὶ τὰς γραμματικὰς μορφὰς ὡς τοσαῦτα γενό-
μενα ἢ φαινόμενα ἔχοντα τὸν κεκρυμμένον αὐτῶν νό-
μον ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τῆς ἡμετέρας διανοίας. Αἱ γλῶσ-
σαι δὲν ζῶσι μόνον ἐν τοῖς ἀισιουργήμασι τῆς εὐγλωτ-
τίας καὶ τῆς ποιήσεως, ἀλλὰ ζῶσι καὶ ἐν τῇ κοινῇ καὶ
καθημερινῇ χρήσει. Ἀνακλῶσαι τὴν φύσιν τοῦ λαοῦ
λαοῦ αἱ γλῶσσαι ἀναπτύσσονται, τελειοῦνται μετ'
αὐτῆς καὶ δέχονται ἐν τῷ μέρει τὸν χαρακτήρα τῆς εὐ-
φορίας ἢ τῆς ἀγónιας αὐτῆς. Κατὰ ταῦτα ἡ γλῶσσα
καὶ εἰ μηδέποτε παρήγαγεν Ὅμηρον ἢ Οὐίργιλιον ἢ
Γοίθιον ἢ Ῥακίαν, ὁμῶς ἤθελεν ἀπαιτῆσαι καὶ οὕτω
θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ παρὰ τὰ γεγονότα καὶ τὰ ἔργα, ἐξ
ᾧ συντίθεται ἔθνος τινὸς ὁ βίος. Τῶν τοιοῦτων δὲ
σπουδῶν τὸ διαφέρον αὖξεται ἔτι, ἐάν ἀντὶ τοῦ θεωρεῖν
ἐν μόνον ἰδίωμα, παραβάλλωμεν πλείονα, ἵνα παρατη-
ρήσωμεν αὐτῶν τὴν πορείαν ἐν τῷ χρόνῳ, εὐρωμέν τὴν
ἐξ ἀρχῆς αὐτῶν συγγένειαν ἢ ἀνομοιότητα καὶ σημειώ-
σωμεν ὅτε μὲν τὸ σημεῖον, καθ' ὃ χωρίζονται ἀπὸ καί

νοῦ τινος κορμοῦ, ὅτε δὲ τὸ καθ' ὃ ἐνοῦνται καὶ συγγέ-
νεται καὶ τὸ τελευταῖον ἴν ἀναγνωρίσωμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ
ταύτῃ τῶν λέξεων τὴν ἱστορίαν αὐτὴν τῶν ἀνθρωπίνων
γενῶν καὶ τῶν μεταναστεύσεων αὐτῶν ἢ τῶν ἐν χρόνῳ
μακρῷ μεταμορφώσεων. Τοιαῦτα τις εἶναι ἡ γόνιμος
διάνοια, ἥτις ἐφ' ἡμῶν ἐξέτεινε καὶ ἀνένεωσε τὸ στάδιον
τῆς γραμματικῆς ἐπιστήμης. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἐμπνευ-
σιν ἡ συγκριτικὴ θεωρία τῶν γλωσσῶν ἔλαθεν ἀπὸ
πεντηκονταετίας θαυμάσιον ἀνάπτυξιν ἐν Γερμανίᾳ,
Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, καὶ ταύτης προσιθέμεθα νῦν ἐν τῇ
παρούσῃ πραγματείᾳ νὰ ἐκθέσωμεν διὰ βραχέων τὰ ἀ-
ποτελέσματα.

Γ ρ α μ μ α τ ι κ ῆ μὲν γλώσσης τινὸς ὀνομάζεται τὸ
σύνολον τῶν κανόνων τῶν τηρουμένων ἐν τῇ γλώσσει
ταύτῃ πρὸς ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἰδεῶν.
Σ υ γ κ ρ ι τ ι κ ῆ δὲ γ ρ α μ μ α τ ι κ ῆ ἢ σ υ γ κ ρ ι τ ι-
κ ῆ φ ι λ ο λ ο γ ί α λέγεται ἡ μεθοδικὴ σύγκρισις τῶν
λέξεων καὶ τῶν γραμματικῶν μορφῶν, τῶν ἐν χρήσει
ἐν γλώσσαις πολλαῖς, πρὸς ἐμφάνισιν τῶν ἐν αὐταῖς
ὁμοιοτήτων καὶ διαφορῶν.

Ἡ συγκριτικὴ αὕτη φιλολογία ἢ γραμματικὴ, περὶ
ἧς ἰδιαιτέρον ἐνταῦθα προσιθέμεθα νὰ πραγματευθῶμεν,
ἐγεννήθη οὕτως εἰπεῖν ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἑκατον-
ταετηρίδα καὶ κατετάχθη εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐπιστημῶν,
τῶν καλούμενων π α ρ α τ η ρ η τ ι κ ῶ ν ἢ ἐ π α γ ω γ ι κ ῶ ν
(sciences d'observation ou d'induction). Τὸ χαρακτηρί-
ζον ἰδίᾳ τὴν νέαν ταύτην ἐπιστήμην εἶναι οὐχὶ τοσοῦτον
ὁ ἀριθμὸς τῶν ἰδιωμάτων, ἅτινα παρέχουσι τὴν βλῆν
πρὸς παρατήρησιν, ὅσον ἡ μέθοδος, ἥτις χωρεῖ διὰ πᾶ-
σης τῆς πρὸς ἀλλήλας συγκρίσεως αὐτῶν καὶ ἡ βλῆ
πορεία τῶν ζητήσεων. Αἰετοῦτε, ἀφ' οὗ χρόνου Ῥω-
μαῖοι καὶ Ἕλληνας ἐγένοντο ἀλλήλοισι γνωστοί, παρε-
βάλλετο ἡ Λατινικὴ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ αἱ ἀρχαῖαι
γλῶσσαι πρὸς τὰς νεωτέρας, ἀλλ' αἱ συγκρίσεις αὐταὶ
προστίθεντο μᾶλλον τέρψιν τινὰ στιγμιαίαν ἢ ἀκριβειαν
ἐπιστημονικὴν, καὶ αἱ γενόμεναι παρατηρήσεις ἦσαν

μὲν ἴσως ὄρθαι, ἀλλ' οὔτε βαθεῖαι ἦσαν οὔτε συνείχοντο ἰκανῶς πρὸς ἀλλήλας· αἴτιον δὲ τούτου ἦν δι' αὐτὰ ἑσπεροῦντο δύο τινῶν· ὄρου συγκρίσεως πρὸς κατάταξιν τῶν παρατηρηθέντων καὶ ὄργανου τινὸς ἀκριβείας, ὅπερ ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὰς παρατηρήσεις βεβαιότερας καὶ πληρεστεράς· ταῦτα δὲ τὰ δύο μέσα παρέσχεν εὐτυχῶς ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀρχαίας τῶν Ἰνδῶν γλώσσης, τῆς καλουμένης Σανσκριτικῆς. Ἐνταῦθα βεβαίως θέλει ἀπορῆσαι τις, πῶς ἰδίωμα Ἀσιατικόν, οὐ οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἠγνόουν καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἠδυνήθη νὰ διδάξῃ ἡμᾶς τὴν κατασκευὴν καὶ τὸν ὀργανισμόν τῶν ἰδιωμάτων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας κάλλιον ἐκείνων, οἵτινες ἐλάλουν ἄλλοτε τὰς γλώσσας ἐκείνας καὶ εἶχον ὑποβάλλει αὐτὰς εἰς βαθεῖαν ζήτησιν; Πόθεν προέρχεται, δι' ἡ ἀνακάλυψις τῆς γλώσσης ταύτης ἀνέδειξεν ἐποχὴν νέαν ἐν ταῖς γλωσσολογικαῖς σπουδαῖς καὶ συνετέλεσεν οὐκ ἕλαττον εἰς προαγωγὴν τῶν σπουδῶν τῶν διατριβόντων περὶ τὰς Γερμανικὰς, Σλαυικὰς ἢ Κελτικὰς γλώσσας ἢ τῶν ἐξίχνιζόντων τὴν γένεσιν τῶν δύο κλασσικῶν γλωσσῶν;

Ἡ ἀπορία αὕτη εὐρίσκει τὴν λύσιν αὐτῆς εὐκόλως ἐν τοῖς ἐξῆς.

Ὅτε οἱ Ἰδρυταὶ τῆς ἐν Καλκούττῃ Ἀσιατικῆς ἐταιρίας ἀρχόμενοι τῆς ζητήσεως τῶν Ἰνδικῶν ἀρχαιοτήτων ἐπεχείρησαν τὴ σπουδὴ τῆς Σανσκριτικῆς, ἐξεπλάγησαν τὴ ὑπερβολὴ τῆς ὁμοιότητος, ἣν εἰδείκνυε τὸ λεξικόν τῆς γλώσσης ταύτης πρὸς τὰ τῶν ἄλλων γλωσσῶν τῆς Εὐρώπης· ὅ, τι δὲ ἠύξῃσε τὴν ἐκπληξίν ἦν ὅτι ἡ ὁμοιότης ἐφαίνετο τοσοῦτω τελειότερα, ὅσῳ αἱ ἐκφραζόμεναι ἰδέαι ἦσαν ἀπλοῦστεραι· αἱ αὐταὶ λέξεις ἐν τῇ Σανσκριτικῇ, τῇ Λατινικῇ καὶ τῇ Ἑλληνικῇ ἐχρησίζετο πρὸς τὸ σημαίνειν τὴν συγγένειαν, τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, τὰ κατοικίδια ζῷα, τοὺς ἀριθμοὺς καὶ πάσας καθ' ὄλου τὰς ἐνοίας, αἴτινες παρήγαγον τὰς πρώτας λέξεις ἐκάστης γλώσσης καὶ αἴτινες ἐξείργουσι ἐαυτῶν τὴν ὑπόθεσιν δανεισμοῦ τινος ἐξ ἄλλης γλώσσης· αἱ ὁμοιότητες δ' αὐταὶ ἐν περιωρίζοντο μόνον εἰς τὸ λεξικόν, ἀλλ' ἐξετείνοντο καὶ εἰς τὸ κυριώτατον τῆς γλώσσης, τὸν γραμματικὸν αὐτῆς ὄργανισμόν. Εὐρέθησαν δ' ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν Ἰνδῶν τὰ αὐτὰ μέσα παραγωγῆς καὶ συνθέσεως, ἅπερ καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καὶ Λατινικῇ· αἱ αὐταὶ καταλήξεις πρὸς χαρακτηρισμόν τῶν συγκριτικῶν καὶ ὑπερθετικῶν, τῶν πτώσεων καὶ τῶν ἀριθμῶν, τῶν ἐγκλίσεων καὶ τῶν φωνῶν. Παρητήθη πρὸς τούτους, ὅτι ἐν τῇ Σανσκριτικῇ αἱ λέξεις ἐφαίνοντο ἀκραιότεραι, αἱ κλίσεις πληρέστεραι καὶ κανονικώτεραι ἢ ἐν ταῖς κλασσικαῖς γλώσσαις, αἴτινες ἐφαίνοντο ὑποστῆσαι μεταβολὰς ἐν πολλοῖς καὶ συναίρεσεις ἢ συγγένητα λοιπὸν ἦν ἀναμφίλεκτος, ἀλλ' ἡ βεβαίωσις αὐτῆς ἦν εὐχερέστερα τῆς ἐξηγήσεως, ἢ δὲ πρώτη ὑπόθεσις, ἥτις παρέστη πρὸς τοῦτο, ἦν, ὅτι οἱ

Ἰνδοὶ ἦσαν οἱ πρόγονοι τῶν τῆς Εὐρώπης λαῶν καὶ δι' ἡ γλώσσα ἢ αὐτῶν ἦν μήτηρ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν ἰδιωμάτων. Ἐν τούτοις ἐξέτασις ἀκριβεστερα τοῦ πράγματος ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἦν οὐχὶ βάσιμος· διότι εἰ καὶ συνήθως ἡ Σανσκριτικὴ παρέχει μορφὰς ἀρχαιωτέρας τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς, εὐρέθησαν ὁμως μέρη τῆς Γραμματικῆς, ἐν οἷς αἱ κλασσικαὶ γλώσσαι ὑπερβάλλουσιν ἐκείνην κατὰ τὴν πιστὴν τήρησιν τῶν μορφῶν· αὐταὶ διετήρησαν μορφὰς εὐαριθμούς, ὧν ἐκείνη ἀμοιρεῖ καὶ διέμειναν ἀνεπηρέαστοι ὑπό τινων ἀλλοιώσεων, εἰς ἃς ἐξετέθη πρωίμως τὸ φωνικὸν σύστημα τῆς Ἰνδικῆς γλώσσης· ὥστε τοτὲ μὲν τὸ ἐν, τοτὲ δὲ ὄσπερ τῶν ἰδιωμάτων τούτων παρίστησι τελειότεραν τινὰ διατηρήσεως· κατάστασιν. Ὁ δ' αὐτὸς λόγος, ὅστις εἶχε πείσει πρὸ πολλοῦ, δι' ἡ Λατινικὴ δὲν ἠδύνατο κατ' οὐδένα τρόπον νὰ θεωρηθῇ ὡς γλώσσα παράγωγος τῆς Ἑλληνικῆς, ἐπεισεν ὡσαύτως, ὅτι οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ οὔτε ἡ Λατινικὴ δὲν κατήγοντο ἐκ τῆς Σανσκριτικῆς. Ἀνεγνωρίσθη λοιπὸν, ὅτι ἡ Σανσκριτικὴ δὲν εἶναι ἡ πηγὴ, ἐξ ἧς προήλθον αἱ Εὐρωπαϊκαὶ γλώσσαι, ἀλλὰ κλαδος τις ἀναβλαστήσας ἐκ τοῦ αὐτοῦ στελέχους, καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτη χρησιμεῖ τὴν σήμερον εἰς ὡς βᾶσις εἰς τὴν συγκριτικὴν γραμματικὴν. Ἐκ τούτων ἤρξαντο νὰ παραβάλλωσι τὴν Σανσκριτικὴν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Λατινικὴν, καὶ διείδον εὐθὺς ὅτι ἡ τοιαύτη σύγκρισις ἤρειδετο ἐπὶ βάσεως ἀσφαλεστερας καὶ παρήγεν ἀποτελέσματα βεβαιότερα ἢ ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Λατινικὴ γραμματικὴ τοιαῦτα, ὅπως ἦσαν κεκαλλιεργημένα μέχρι τοῦ τότε χρόνου. Ὅ, τι δ' ἐκώλυεν αἰεποτε τὴν συγκριτικὴν σπουδὴν τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς νὰ φέρῃ πάντα τὸν προσδοκώμενον καρπὸν ἦν ὅτι αὕτη ἠδύνατο μὲν ν' ἀποδείξῃ διαφορὰς ἐν ταῖς μορφαῖς καὶ ἀνομοιότητας γραμματικὰς ἐν ἐκατέρᾳ τούτων τῶν γλωσσῶν, ἀλλ' ἀπαξ ἐποπιευσάση τὰς δύο παραβαλλομένας γλώσσας καθίστατο αὐτῇ ἀδύνατον νὰ διακρίνῃ μετὰ βεβαιότητος τὸ πρωτότυπον καὶ πρωτόγονον τοῦ νεωτέρου καὶ ἠλλοιωμένου. Ποτέρα, παραδείγματος χάριν, τῶν ἐξῆς μορφῶν *sepsem* ἢ *ε π τ α*, *desem* ἢ *δ ε κ α*, *τέ σ σ α ι ρ ε ς* ἢ *quatuor*, *εἴκοσι* ἢ *ἡ viginti*, *sum* ἢ *ε ι μ ι*, *quis* ἢ *τις* εἶναι ἡ μᾶλλον διατηρημένη; Αἱ λατινικαὶ καταλήξεις εἰς *iam* καὶ εἰς *ho* αἱ χρησιμεύουσαι πρὸς ἐκφρασιν τοῦ παρατατικοῦ καὶ τοῦ μέλλοντος ἐν τῷ *amabam* καὶ ἐν τῷ *amabo* εἶναι ἀρχαῖαι ἢ νεώτεραι; Τὸ λατινικὸν σουπίνον εἶναι τις μορφή γενέσεως νεώτερας προσιδιάζουσα τῇ γλώσσῃ τῇ τῶν Ἰταλῶν ἢ εἶναι τις μορφή πρωτόγονος, ἣν ἀπώλεσεν ἡ Ἑλληνικὴ; Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ἑλληνικῇ τίς ἢ τῶν διαλέκτων ἀρχαιοτάτη; πότερον τὸ *θεοιο* περιέχει τινὰ ἐκτισιν ἢ τὸ *θεοθ* συναίρεσιν; Πρὸς ταῦτα καὶ πρὸς ἄλλα πλείονα τῆς αὐτῆς φύσεως ζητήματα ἡ ἑλληνολατινικὴ γραμματικὴ ἢ οὐδὲν ἠδύνατο ν' ἀποκριθῇ ἢ ἀπεκρίνετο μό-

νον δι' ὑποθέσεων ἀτε ἰεταμένη ἐνώπιον προβλήματος ἀλύτου διὰ τῶν μόνων ὧν αὕτη ἐκέχρητο μέσων. Ὑποτεθῆτω π. χ. δι' ἐκ τινος ἀρχαίου συγγραφέως Ἑλληνος ἢ Ῥωμαίου διετηρήθησαν ἡμῖν οὐκ εὐάριθμα χειρόγραφα, ἀλλὰ πάντα ὁμοια, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἠλλοιωμένα, ἠκρωτηριασμένα καὶ διεσκευασμένα. Αἱ διάφοροι τῶν χειρογράφων τούτων γραφαί, χρησιμεύουσαι οὐ μικρὸν πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς τοῦ κειμένου φθορᾶς, μετρίαν μόνον θέλουσιν ἡμῖν παρέξει βοήθειαν πρὸς ἀποκατάστασιν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐάν τι καλὸν καὶ ἀρχαῖον διαφόρου ἐπεξεργασίας ἀντίγραφον τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἀνευρεθῇ, τότε οὐ μόνον θέλομεν ἐρμενεύσει κάλλιον τὸν συγγραφέα καὶ θέλομεν ἔχει ἰδέαν καθαρωτέραν τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, ἀλλὰ καὶ αἱ διάφοροι τῶν ἄλλων χειρογράφων γραφαὶ θέλουσι διασαφηθῆ ἀπ' ἐαυτῶν, οἱ δ' ἀκρωτηριασμοὶ καὶ αἱ διασκευαὶ θέλουσιν ἀναφανῆ ὡς καὶ ἡ ἀρχὴ, ἥεις παρήγαγε τὰς ἀλλοιώσεις ταύτας. Λοιπὸν, χάρις τῷ εὐρεθέντι ὀδηγέτῃ, θέλομεν εἶναι ἐν καταστάσει νὰ παραβάλλωμεν τὰ χειρόγραφα ἡμῶν, εἴτινα τὸ καθ' ἑαυτὰ θέλουσι δυνηθῆ νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν πρὸς βάσανον καὶ διόρθωσιν τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ νεωστὶ ἀνακαλυφθέντος χειρογράφου.

Τοιαύτη τις εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἐπικουρίας, ἣν ἡμῖν ἤλθε φέρουσα ἡ σανσκριτικὴ γλώσσα. Ἐγένετο δ' οὕτως ὁ ὅρος συγκρίσεως, ἐν ἡ κλασσικὴ φιλολογία ματαίως ἐζήτηε μέχρι τούτου. Ἐπειδὴ δ' ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ σανσκριτικὴ ἀπεχωρίσθη τοῦ ἀρικοῦ (Ἰνδογερμανικοῦ) στελέχους εἶναι προφανῶς προγενέστερος ἐκείνου, καθ' ὃν ἡ λατινικὴ ἤρξατο χωριζομένη ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς, κατὰ μείζονα δὲ λόγον ἐκείνου, καθ' ὃν ἡ Ἑλληνικὴ διηρέθη εἰς διαλέκτους, πᾶσα ἀμφιβολία ἔπρεπε νὰ λήξῃ, ὁσάκις ἡ σανσκριτικὴ ἤρχετο βεβαίως τὴν γνησιότητα μορφῆς τινος ἢ τὴν ἀρχαιότητα κανόνος.

Παραβάλλοντες πρὸς τὸ *sepsem* καὶ τὸ *ε π τ α* τὸ σανσκριτικὸν ἀριθμητικὸν *saptam* καὶ πρὸς τὸ *τέσσαρες* καὶ *quatuor* τὸ πληθυντικὸν *quatuor* (πρόφ. τσιά-βαρας), πρὸς τὸ *sum* καὶ τὸ *εἰμι* τὸ *asmi*, ὁρῶμεν διὰ μιᾶς ποῦ ἦσαν αἱ μείζονες ἀλλοιώσεις καὶ πῶς αὐταὶ παρήχθησαν. Παρατηροῦντες πρὸς τούτους ὅτι τὰ λατινικὰ σουπίνα, ὅσων *latium*, *datum*, *potium* ἀντιστοιχοῦσιν ἐν τῇ τῶν Ἰνδῶν γλώσσῃ πρὸς ἀπαρέμφατα, ὅσα τὰ *sithatum*, *datium*, *judium*, συμπεραίνομεν ὅτι τὸ σουπίνον εἶναι μορφή τις ἀρχαία καὶ συγχρόνως ὁρῶμεν ποῖα τις εἶναι ἡ πρώτη αὐτοῦ σημασία, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἀπαρέμφατον, μᾶλλον δὲ ῥηματικὸν ὁμοίωτατον κατὰ τὸν σχηματισμὸν ταῖς οὐσιαστικαῖς *ipitius*, *parius*, *curius*. Ἐν βλέμμα ἐπὶ τὴν σανσκριτικὴν ἐπεκύρωσεν ὅτι ἡ καταλήξις τοῦ παρατατικοῦ *amabam* καὶ ἡ τοῦ μέλλοντος *amabo* εἶναι γενέσεως νεωτέρας, καὶ ἐξί-

τασις ἐπιμελής ἀπέδειξεν ὅτι αἱ καταλήξεις αὐταὶ *dambo* προέρχονται ἐκ τινος βοθητικού ῥήματος τοῦ ὠζομένου ἐν τῷ ἀγγλικῷ *to do* καὶ ἐν τῷ γερμανικῷ *ich bin*, *du bist*, ὡς καὶ ἐν τῷ σανσκριτικῷ *bhū* καὶ τῷ ζενδικῷ *bū* (νεοπερσ. *bu-den*—γίνεσθαι) ἑλλην. φυΐφειν) = *bhu* (φ=Σανσκρ. bh) καὶ λατ. *fu* (*fuī*, *futurus*) (α). Τὸ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον διαμφοισθηθὲν ζήτημα τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων (*Αἰολίδος*, *Δωρίδος*, *Ἰάδος*, *Ἀθηίδος*, τῆς προτερότητος ἢ ὑστερότητος αὐτῶν) εἴσυχεν ἐπὶ τέλους τῆς λύσεως αὐτοῦ· διότι ἀπέδειχθη ὅτι πᾶσαι αὐταὶ περιεῖχον μορφὰς ἀρχαίας πρὸς ἄλλαις μᾶλλον ἢ ἥττον ἠλλοιωμέναις· μετὰ τοῦ *ε π ο ι ο* καὶ τοῦ *ε π ο υ* δὲν ὑπῆρχε πλέον ἀμφιβολία δυνατὴ πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀκραιότερου· τὸ *ε π ο ι ο*, ὅπερ εἶναι καὶ αὐτὸ ἀντὶ τοῦ *ε π ο σ ι ο*, ἀντιστοιχεῖ ταῖς σανσκριτικαῖς γενικαῖς εἰς *asmi*, ὡς *arvasya* (=ἴππου) τὸ *ι* τὸ ἐν τῷ *ε π ο σ ι ο* ἐκπεσὼν ἐπήνεγκε τὴν προσέγγισιν τῶν δύο *ε π ο ο* καὶ αὕτη ἡ τελευταία μορφή συναρθεῖσα παρήγαγε τὸ *ε π ο υ*. Μέχρι τούτου τὰ στοιχεῖα τῆς κλασσικῆς γραμματικῆς ὄντα γνωστὰ καθ' ἑαυτὰ παρίστων τοσαῦτα αἰνίγματα, εἰ τις ἤθελε νὰ εὐρη τὴν πρὸς ἀλληλα σχέσιν αὐτῶν. Ὁμοιάζον δὲ ταῦτα πρὸς ἱστορίαν, ἥς γινώσκωμεν ἕκαστα τὰ γεγονότα, χωρὶς νὰ γινώσκωμεν αὐτῶν τὴν ἀλληλουχίαν καὶ τὴν χρονολογικὴν τάξιν. Ἐν τούτοις μάρτυς ἀπρόδοκτος ἦλθεν ἐκ τοῦ βάθους τῆς Ἀσίας, ὅπως παύση μὲν συζητήσεις αἰώνιους, εἰσαγάγῃ δ' εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν γλωσσῶν χρονολογίαν τινὰ τοῦλάχιστον προσεγγίζουσαν, καὶ θέσῃ μὲν ἕκαστον εἰς τὴν ἑαυτοῦ θέσιν, παράσχη δὲ τὸ ἀνεκκλήτων κριτήριον, ὅ ἄνευ οὐδεμίᾳ ἐπιστήμῃ δύναται νὰ προοδεύῃ. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς ὑπηρεσίας, ἣν ἡ τῆς σανσκριτικῆς ἀνακάλυψις προσήνεγκε ταῖς γραμματικαῖς σπουδαῖς, ὑπάρχει τι μέσον πλάγιον τοῦτο δὲ εἶναι νὰ δοκιμάσωμεν τρόπον τινὰ τὸ ἐναντίον καὶ ἰδῶμεν ποῦ εἶχε φθάσει ἡ κλασσικὴ φιλολογία περιορισμένη εἰς μόνους τὰς ἰδίας δυνάμεις κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐν συγγράμματι σπουδαίῳ ἐνὸς τῶν ἐνδοξοτάτων αὐτῆς ἀγωνιστῶν, τοῦ περικλεοῦς Γ. Ἐρμάννου. Οὗτος ἦν ὁμολογουμένως πνεῦμα πολὺ τολμηρὸν καὶ ἰσχυρὸν, καὶ διὰ τῆς αὐτοῦ βαθυνοίας διείδε τὰ χάσματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ καὶ προέθετο τὴν θεραπείαν αὐτῶν οὐχὶ διὰ τῆς μεθόδου τῆς συγκριτικῆς, ἥτις ἦν ἀγνωστος ἐτι, ἀλλὰ διὰ πάντων τῶν ἄλλων ὧν εἶχε μέσων, τ. ἔ. διὰ βαθυτέρας τινὸς ἀναλύσεως τῶν διαλέκτων, διὰ κριτικῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν καὶ διὰ τῆς βασάνου τῆς φιλοσοφίας. Τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ τὸ πραγματευόμενον περὶ

(α) Τὸ *υ* ἐν πᾶσι τούτοις ἀπαγγελλέον κατὰ τὸ λατινικόν.

της μεταρρυθμίσεως της Ἑλληνικῆς γραμματικῆς πληρῆς ἐν εὐφωίᾳ καὶ εὐστόχῳ παρατηρήσεων εἶναι τὴν σήμερον εἰς μεγάλην ἀξίαν. Ἀλλὰ παραδόξως λίαν ὁ Γ. Ἑρμᾶνος θεωρεῖ τὴν ἀφαιρετικὴν ὡς πτώσιν γενέσεως νεωτέρας, ἢν οὐδέποτε ἔγνω ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ἣς στερούμενοι ἐπ' ἴσης οἱ Λατῖνοι κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ἐπενόησαν ὑστερον πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀμφιλογιῶν καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς δοτικῆς αὐτῶν πτώσεως ἀπὸ τῶν πολλῶν αὐτῆς ὑπηρεσιῶν. Ὁ διάσημος συγγραφεὺς περιορίζων εἰς τὴν ἐκτὴν ταύτην πτώσιν τὴν δυνατὴν τῆς κλίσεως ἔκτασιν, ἀποδεικνύει δι' ἐπιχειρημάτων ἠρυσμένων ἐξ αὐτῆς τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος τῆς φύσεως ὅτι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχῃ γλῶσσα πληρύτεραν ἔχουσα κλίσιν. Καθ' ἣν ἐκεῖνος σιγμῆν ἔδημοσίευε τὸ ἑαυτοῦ σύγγραμμα ἀφικνοῦντο εἰς τὴν Εὐρώπην αἱ πρώται σανακριτικαὶ γραμματικαί, ἐν αἷς ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ ὅτι τὸ ἴδιωμα τῶν Ἰνδῶν ἐναντίον τοῖς λόγοις τοῖς ἐξηγημένοις ἐκ τῆς Κανταίου φιλοσοφίας εἶχε πτώσεις ὁκτώ. Ἡ δὲ συγκριτικὴ ἀνάλυσις ἐμελλεν ὑστερον ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ λατινικὴ ἀφαιρετικὴ εἶναι ἡ αὐτὴ τῆ σανακριτικῆ καὶ ὅτι τὰ ἑλληνικὰ ἐπιρρήματα εἰς ὧς, ὡς οὐτως, ἄλλως, καλῶς, δὲν εἶναι ἄλλα ἢ ἀρχαῖαι ἀφαιρετικαὶ καὶ ὁμοῖαι τὴν μορφήν ταῖς ἀρχαῖαῖς τῆς λατινικῆς ἀφαιρετικῆς ὡς *gnāvis, ead, euprad* κτλπ.

Συγχρόνως δὲ ἐν ᾧ ἡ τῆς σανακριτικῆς γνῶσις εἰς ἡγε τῶν εἰς τὰ γραμματικὰ στοιχεῖα, εἶχε πρὸς τοῦτοίς ὡς ἀποτέλεσμα τὸ ν' αὐξήσῃ μοναδικῶς τὴν ἀκριβείαν τῶν παρατηρήσεων. Ἡ τῶν Ἰνδῶν γλῶσσα ἡ ἡ σανακριτικὴ κέκτηται διαύγειάν τινα σπανίαν χάριτι τῆς ἀρχαιότητος αὐτῆς καὶ τῆς ἐργασίας μακρῆς σειρᾶς γραμματικῶν, τῶν εὐφυστάτων καὶ βαθυνοστάτων πάντων, ὅσοι ποτὲ ὑπῆρξαν ἐπὶ γῆς. Ὅταν λοιπὸν παραβῆ τις λέξιν Ἑλληνικὴν ἢ λατινικὴν πρὸς τὴν ἀντιστοιχοῦσαν σανακριτικὴν, καταλαμβάνει εὐθὺς ὅτι ἡ ἐτυμολογικὴ σημασία καθίσταται σαφέστερα καὶ αἱ γραμματικαὶ μορφαὶ ἐμφανέστεραι καὶ καθαρότεραι, καὶ ὡς ἀνελ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἦσαν ὑπλισμένοι διὰ τηλεσκοπίου, συλλαβαὶ ὁλόκληροι, ὧν μόλις ἐωρῶμεν τὰ ἴχνη, καθίστανται δραταὶ ἐν τῇ αὐτῶν ἀκραιότητα. Τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῆς λέξεως ἀποκαλύπτονται εἰς τὴν δρασιν καὶ διακρίνομεν εὐκρινῶς τὰς ῥαφὰς τὰς ἐνεργασμένας μεταξὺ τῆς ρίζης καὶ τῶν προσθεμάτων καὶ καταλήξεων. Ἐν τῇ σανακριτικῇ δὲν εἰμὲθα ἠναγκασμένοι νὰ προσδράμωμεν εἰς βίαιον διχοτομίαν πρὸς ἀποσύνθεσιν τῶν λέξεων. Τὰ διάφορα μέρη, αἵτινα ἐχρησάμευσαν πρὸς σχηματισμὸν αὐτῶν ἀποσπῶνται ἀφ' ἑαυτῶν καὶ οὕτως ὀρίζομεν εὐχερῶς τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν ἑκάστου τῶν μερῶν, αἵτινα συνένδραμον πρὸς γένεσιν τοῦ ὅλου δὲν εἶναι λοιπὸν μικρὸν πλεονέκτημα εἰς φιλόλογον νὰ συμβού-

λεύηται τὴν σανακριτικὴν γλῶσσαν πρὶν ἢ ἀποφανθῇ περὶ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων καὶ τῶν μορφῶν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καὶ τῇ λατινικῇ. Οὕτως ἀντὶ νὰ φεῖρη τὰς ὀψεις ἐπὶ νομομαμάτων, ὧν ἡ ἐπιγραφή εἶναι ἐξαλημιμένη καὶ ἡ εἰκὼν ἀμφίβουλος, ἔχει πρὸ ἑαυτοῦ τὸ νόμισμα εἰς ἀνθηρὸν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς εἰς εὐαναγνώστου καὶ τοῦ χαρακτῆρος εἰς προσφάτου.

Ἡ ἐπικουρία, ἣν ἐν πολλοῖς ἡ σανακριτικὴ προσφέρει πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν, δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ἐξαγομένην ἐκ τῆς λατινικῆς πρὸς τὴν σπουδὴν τῶν γαλλικῶν. Τῶ δυντι, καὶ τοι ἐνταῦθα δὲν δύναται νὰ γείνη λόγος περὶ σχέσεως ἐμμέσου τινὸς καταγωγῆς, ὁ βαθμὸς ὅμως τῆς διατηρήσεως τῆς σανακριτικῆς εἶναι τοσοῦτον τέλειος, ὥστε παρέχει συχνάκις ταῦτα διδάγματα, ὡς περ ἀνεῖν ἢ γενέτειρα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς λατινικῆς διὰ νὰ μάθωμεν π. χ. πῶς ἐγεννήθησαν οἱ γαλλικοὶ μέλλοντες, ὅταν *je portera*, *je servirai* ἀνατρέχομεν εἰς τὰς ἄλλας ῥωμανικὰς γλώσσας καὶ εἰς τὸν παρακμάζοντα λατινισμόν, αἵτινες διδάσκουσιν ἡμᾶς ὅτι τὰ *je portera* καὶ *je servirai* εἶναι ἴσα τοῖς *ego portare habeo* καὶ *ego servare habeo*. Ἡ δὲ συλλαβὴ *ai*, ἡ χρησιμεύουσα ὡς κατάληξις τοῦ γαλλικοῦ μέλλοντος δὲν εἶναι ἄλλο ἢ ὁ ἐνεστώς τοῦ βοηθητικοῦ *avoir*. Ἐν τισι τῶν νεολατινικῶν γλωσσῶν ἡ ἐνωσις αὕτη τοῦ ἀπαρεμφάτου καὶ τοῦ βοηθητικοῦ δὲν εἶναι ἐτι τελεία. Οὕτως ἐν τῇ Ἰσπανικῇ π. χ. *je le ferai* λέγεται *hacer lo he t. e. favore illud habeo* (= ἔχω ποιεῖν ἐκεῖνο) καὶ ἐν τῇ μεσημβρινωτέρᾳ γαλλικῇ διαλέκτῳ, τῇ καλουμένῃ γλῶσσῃ τὸ *je vous dirai* ἀποδίδεται διὰ τοῦ *dir vous ai*, τὸ *nous vous dirons* διὰ τοῦ *dir vos em*. Ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος ἐν μιᾷ τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ τῶν πρὸς τὸν λαόν (*sermōnes ad populum*) λέγει διαλεγόμενος περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ: *reiant aut non reiant venire habet* (ζητῶσιν ἢ μὴ ζητῶσιν, ἔλθειν ἔχει, τ. ε. εἴτε ζητοῦσιν εἴτε μὴ, θέλει ἔλθει). Πρὸς ταῦτα δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ γαλλικοῦ μέλλοντος ἀλλὰ πῶς διακρίτεον τὴν σύνθεσιν τῶν ἑλληνικῶν μελλόντων ὡς καλῶς, φιλήσω, λύσω, μενῶ κτλπ., ἐὰν μὴ συμβουλευθῶμεν γλῶσσαν τελοῦσαν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν τὸ αὐτὸ ὑπόγρημα, ὅπερ ἡ λατινικὴ πρὸς τὴν γαλλικὴν, καὶ δυναμένην νὰ εἰσαγάγῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐρέσεως τῆς ἀρχῆς τοῦ σκεῖνου, ὅπερ ὁ Ἑλλῆν μὴ δυνάμενος νὰ διασαφηνίσῃ καλεῖ μελλοντικόν; πρὸς τοῦτω παρατηροῦμεν ὅτι τῶ ρῆματι *eimi* ἀντιστοιχεῖ ἐν τῇ σανακριτικῇ τὸ ρῆμα *asmi* (*as—mi* (= *me—egō*) = *egō* (εἰμι) ὧν) οὗ ἡ ρίζα εἶναι *as*. Ἡ συλλαβὴ αὕτη ἐγένετο ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καὶ τῇ λατινικῇ *es* (as) ὡς μαρτυροῦται τὸ ἀπαρέμφατον *esse* τὸ τοῦ γ' προσώπου *est* ἑλλ. *ἐστὶ* καὶ ὁ Ἑλλῆν. μέλλον *essamai* (es—o—μαι) κτλπ. Αὕτη λοιπὸν ἡ ρίζα

τοῦ ρήματος *eimi*, γενομένου βοηθητικοῦ, εἶναι ἐκεῖνη, ἣν εὐρίσκομεν μάλλον ἢ ζήτων συνηρημένην ἢ ἡ κρωτηριασμένην ἐν τοῖς μέλλουσιν ὡς καλῶ—έσ—ω, φιλή—ήσ—ω ἀντὶ φιλή—έσ—ω, λύσω (λύ—σ—ω) ἀντὶ λυ—έσ—ω, μενῶ ἀντὶ μεν—έ—ω καὶ τοῦτο ἀντὶ μεν—έσ—ω. Καθὼς λοιπὸν ὁ γαλλικὸς μέλλον ἐσχηματίσθη διὰ τῆς προσλήψεως τοῦ βοηθητικοῦ *avoir*, οὕτως δὲ ἑλληνικὸς πρὸς σχηματισμὸν αὐτοῦ προσέλαβε τὸ βοηθητικὸν εἶναι (εἰμεναι, ἐμ—μεναι, ἐσ—μεναι) καὶ δὲν ὑπάρχει κατὰ τοῦτο διαφορὰ μεταξὺ τῶν γλωσσῶν ἄλλη ἢ ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἡ ῥαφὴ τῶν δύο συνθετικῶν εἶναι ἐντελεστέρα. Πολλὰ λέξεις γαλλικαὶ ἐξελθοῦσαι τῆς γραμματικῆς κατηγορίας, εἰς ἣν ἀνεκαθεν ἀνήκον, κατέστησαν τοσοῦτον δυσδιάγνωστοι, ὥστε ἀνευ τῆς παρὰ τῆς λατινικῆς ἐπικουρίας ἠθέλεν εἶναι ἀδύνατος ἡ εὐρέσις τοῦ χαρακτῆρος, ὃν εἶχεν ἐπιθέσει αὐταῖς ἄλλοτε ἡ γραμματικὴ. Οὕτως ἡ λέξις *vivande* εἶναι τὰ νῦν οὐσιαστικὸν θηλυκὸν ἀριθμὸν ἐνικοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῆς παρίσταντο μετοχὴν οὐδετέρου γένους, ἀριθμὸς πληθυντικῶν, ἐσχηματισμένην ἐκ τοῦ ρήματος *vivere, vivenda, vivande* ἐσῆμαινεν ἀρχῆθεν καὶ ἐν αὐτῇ εἶτι τῇ 17ῃ ἑκατονταετηρίδι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτήδεια, καὶ πραγματικῶς παρὰ τοῖς παλαιοῖς συγγραφεῦσι γάλλοις εἶναι ἡ λέξις ἐν χρῆσει μετὰ τῆς γενικωτέρας σημασίας τῆς προμηθείας, τῆς τροφῆς κτλπ. Ἀνάλογον δὲ τοῦτων ἀπαντᾷ καὶ ἐν ταῖς κλασσικαῖς γλώσσαις. Οὕτω κατὰ λατίνους ἡ λέξις *fortuna* εἶναι οὐσιαστικὸν θηλυκὸν ἀριθμὸν ἐνικοῦ, ἀλλ' ἀκριβῶς θεωρουμένη εἶναι μετοχὴ ἐσχηματισμένη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν αἱ Ἑλληνικαὶ μετοχαὶ εἰς *μενος μενη μενον* *fortuna* λοιπὸν προέρχεται ἐκ τῆς ρίζης *fo*, ἣτις σημαίνει γαλοῦχεῖν, τρέφειν καὶ ἣτις πρὸς τισιν ἄλλοις παρήγαγε τὰ *felus, fecundus, felix* κατὰ ταῦτα ἡ κυρία σημασία τῆς λέξεως εἶναι ἡ γαλοῦχοῦσα. Ἐν τῇ σανακριτικῇ εὐρίσκεται ἢν χρῆσει ὡς ῥῆμα ἡ ρίζα αὕτη, ἣτις ἐν τῇ λατινικῇ ὠφέεται μόνον ἐν τοῖς παραγώγοις αὐτῆς καὶ ἐν τῇ μετοχῇ ταύτῃ τῇ ἀπεσπασμένη ἀπὸ τοῦ ρήματος τοῦ ἀφανισθέντος. Ἐκ τούτων βλέπομεν ὅτι ἡ συγκριτικὴ μέθοδος μεταχειρίζεται τὰ αὐτὰ μέσα καὶ εἶναι ἐπ' ἴσης ὠφέλιμος καὶ ὅταν διερευνᾷ τὰς ἀρχὰς τῆς γαλλικῆς τῇ βοηθείᾳ τῆς λατινικῆς, καὶ ὅταν διασαφηνίσῃ τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικὴν παραβύλλουσα αὐτὰς πρὸς τὴν σανακριτικὴν ἀλλ' ἡ σπουδὴ αὕτη τῶν γλωσσῶν τοσοῦτον ἤδη σπουδαία οὖσα καθ' ἑαυτὴν ἔχει πρὸς τοῦτοίς πολλὰς καὶ γονίμους ἐφαρμογάς, ὧν τινων θέλομεν μνημονεύσει εὐθὺς ἐν τοῖς ἑξῆς.

Ἡ συγκριτικὴ γραμματικὴ, καὶ εἰ μόνον εἶχεν ἀποτέλεσμα τὸ καταστήσαι τὰς συνήθεις γραμματικὰς λογικωτέρας καὶ ἀπλουτέρας, ἢν ἤδη ἀξία τιμῆς μεγάλης δυνάτω τις ὁ μαθητῆς, οὕτως ἡ δρθὴ κρίσις δὲν θέ-

λει ἐνδομύχως διαμαρτύρεσθαι, ὅταν αὐτοῦ τὸ ἐγχειρίδιον εἰπὼν ὅτι διὰ τῆς ἀφαιρετικῆς ἐν τῇ λατινικῇ ἀποκρινόμεθα τῇ ἐρωτῆσει *ubi* (= ποῦ), προσθέτῃ ὅτι τὸ αὐτὸ ποιοῦμεν ἄλλοτε διὰ τῆς γενικῆς, ὅτι λέγει: *ubi* π. χ. κατ' ἀφαιρετικὴν *patius est Parisiis*, πρέπει νὰ λέγῃ κατὰ γενικὴν *patius est Lutetias*; Ἡ δὲ τοῦ μαθητοῦ ἀγχασις θέλει καταστῆ μείζων, ὅταν ἀφικόμενος τις εἰς τὸν αὐτὸν κανόνα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ διδάσκῃ αὐτὸν ὅτι ἐν τῇ γλῶσσῃ ταύτῃ τῇ αὐτῇ ἐρωτῆσει ἀποκρινόμεθα διὰ τῆς δοτικῆς. Ἡ συγκριτικὴ λοιπὸν γραμματικὴ τίθησι τέλος ταῖς ἀντιφάσεσι καὶ ταῖς ἀβεβαιοτάτησι ταύταις, διδάσκουσα ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ λατινικὴ ἐκέκτηντο ἐν χρόνοις ἀρχαίοις πτώσιν καλουμένην *τοπικὴν* (*casus locativus*), ἣς ἔργον ἦν ἡ ἐκφρασις τῆς θέσεως, ἐν ἣ τὶ κεῖται ἢ εἶναι καὶ ἣς ὁ διακριτικὸς χαρακτῆρ ἦν ἡ κατάληξις *i*. Ἡ πτώσις αὕτη ἐσώθη ἐν τοῖς δνόμασι πόλεων τῆς πρώτης καὶ δευτέρας κλίσεως τῆς λατινικῆς, πρὸς δὲ τοῦτοίς ἐν τισιν ἀπομεμονωμέναις μορφαῖς, ὡς *Romae, Lutetias, domi*, κτλπ. Ὑπάρχει δ' ἐτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐν τισιν δνόμασιν ὡς *Σαλαμίτι*, οἰκοὶ κτλπ. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἡ κατὰ παράδοσιν γραμματικὴ δίδωσι τοὺς κανόνας τούτους ὡς ἐπιτάγματα θελήσεως τινος ἀδιαχωρήτου καὶ ἀσυνεπῆς, ἡ συγκριτικὴ φιλολογία εἰσπέμπει εἰς τὰ σκότη ταῦτα ἀκίνα κρίσεως ὀρθῆς καὶ ἀντὶ εὐπειθείας μελετομένην. (ἀκολουθεῖ).

ΛΑΚΩΝΙΚΑ.

Παροιμίαι.

«Τραχηλὸ μου κονταβάνι
 ἢ Ἐμαθέε τα δὲν τὰ κάρεις;
 ἢ Ἐμαθά τα δὲν τὰ φίνω.»

Ἐπὶ ἀνθρώπου ἀσταθεῦς προσποιομένου μεταβῆθῃ μιστὴν διαγωγῆς. Ἡ δὲ λέξις «τραχηλὸ» σημαίνει παραβλόν, ὡς ἐννοεῖται ἡ λέξις εἰς ἄλλας χώρας τῆς Ἑλλάδος παρὰ τὴν Λακωνίαν, ὅπου καὶ ἡ λέξις «λαγαρός» σημαίνει παραβλός λεγομένη ἐπὶ βοῶν, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἐφαρμοζομένη ἐπὶ ἀπάτεωνων. Παροιμιᾶκῶς λέγεται *πεῖσαι λαγαρός*, καθὼς καὶ «τραχηλὸς» καὶ «τραχηλὸ σκυλὸς» ἐπὶ τῶν αὐτῶν. Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα, ὅτι «τραχηλὸς» λέγεται ὁ κύων ὁ ἔχων περὶ τὸν τράχηλον διάφορα χρώματα.

«Κούφιος τόπος κ' ἄλλος»
 Ἐπὶ ἀπευχῆς πράγματος.
 «Ἰηγήθηκα μὸς μὴρξιν»
 ἢ Ἄλλὰ κατὰ τῆς *λυβαίω*, ἢ

ἐπὶ πράγματος, ὅπερ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχη τις ἢ καὶ μετὰ δυσκολίας μεγάλης μέλλει νὰ ἐπιτύχη· σὺ νήθως ἐπὶ ἀρραβάνων.

Μαγεραγοῦδα κλαναρίδα
Κὶ ἄλλο ἓνα χορταράκι
Ἄν τὸ ξέραν ἢ μαννάδες
Ἄν εἴδῃς τὰ παιδιὰ τους·

Ἐπὶ ἀποτυχίᾳ, «Μα ν τ ρ α γ ο ῦ δ α», ὁ κοινῶς λεγόμενος «μ α ν δ ρ α γ ὄ ρ α ς», ἢ δὲ «ἀ ν α ν ῖ δ α» θάμνος ἀκανθώδης.

Ἡ ἰδέα αὕτη τοῦ χόρτου τοῦ θεραπεύοντος τοὺς πόνοους τῆς καρδίας ἐν Ἡπείρῳ μετεποιήθη εἰς ἄσματος δημοτικόν, ὅπερ οἱ χωρικοὶ ἄδουσι χορεύοντες. Παρατηρητέον δ' ὅτι μετὰ τῶν ἀνεξαρτήτων ὀρεινῶν Ἡπειρωτῶν καὶ τῶν λεγομένων Ἐλευθερολακῶν ὑπάρχει μεγίστη ὁμοιότης βίου, ἠθῶν, ἐθίμων καὶ γλώσσης περίπου· ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι διατηρήθη ἡ ἀρχαία συγγένει, διότι Ἡπειρωταὶ καὶ Λάκωνες εἶναι ἀπόγονοι Δωρίων.

Ἰδοὺ τὸ ἄσμα.

«Ποῦς εἶδε τό . . .
βρὲ τὸν ἀμάραντο
Ποῦς εἶδε τὸν ἀμάραντο
σὲ τί γκερμὸ φυτρῶνε.
Δίχως νερὸ
νερὸ ποτίζεται
Δίχως νερὸ ποτίζεται
Δίχως νερὸ καρπαίει.
Τὸ τρῶν τὰ λά . . .
τὰ λάφια καὶ φοροῦν
Τὸ τρῶν τάλάφια καὶ φοροῦν
τ' ἀρκοῦδια καὶ μερόνου.
Νὰ τῶγε φᾶ λε . . . λέει
κὶ ἡ μάννα μου
Νὰ τῶγε φᾶει κὶ ἡ μάννα μου
Κὶ ἐμὲν ἔδεν εἶχε κάμει.
Ἄχ! Κρίμα ποῦκαμες
Κακὸν ὀποῦκαμες
Κρίμα ποῦκαμες μαννοῦλα
Καὶ μ' ἐγέννησες μικροῦλα.»

Σημειωτέον δ' ὅτι ἐν τοῖς χωρικοῖς μέλει τῶν χω-

ρικῶν τῆς Ἡπείρου ἐπαναλαμβάνονται τὰ ἡμίστιχα δις καὶ τρις ἀρμονικώτατα καὶ σύμφωνα μετὰ τὴν ἄρσιν καὶ θέσιν τοῦ ποδός, ὥστε ὁ εὐφυῆς παρατηρητὴς δύναται ἐκ τούτου νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα ὡς πρὸς τὰς δυσχερείας τοῦ φιλολογικοῦ ζητήματος τῆς τῶν μετρικῶν ποδῶν καὶ τῆς κατὰ προσῳδίαν ἢ τὸν τόνον ἀναγνώσεως τῶν ἀρχαίων ποιημάτων, περὶ οὗ πολὺς ὁ λόγος παρὰ τοῖς φιλολόγοις. (Ἴδε Οἰκονόμου περὶ προφορᾶς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης σελ. 645—670. Ἐν Πιερροῦ π. 61.)

Μυρολόγια Μάνης.

« Μωρὴ τί βετονίζεσαι! (1)
Ἄλλὰ δὲν ἔχεις ἄδικον
Γιὰ τ' εἶσαι παρὰ πρόσπατη (2)
Μεγάρε (3) κὶ ἄλλαις ἔτσι δά (4)
Νὰ εἶθε 'ποθάνοι! νὰ χαθῇ!
'Ο ἄνδρας ποῦ ὑλοθήκηκα (5)
Νὰ μὴν ἀφήκῃ σ' ἐντροπῇ
Μαῦρῃ μου! τὰ παιδιὰ μου
Καὶ τρέμει ἡ καρδίκα μου.
Τί γαρ σὲ παρέτησε
Κόρη μου ἔξου' εἰς τὸ λουρὶ
Σ' ἄφηκε σπῆτι με γουλα (6)
Ζευγάρι γιὰ νὰ πολεμᾶς (7)
Καὶ με κοπάδι πρόβιατα.
Βασίλει καὶ Νικόλα μου
'Οποῦ ἐσυμφωνήσατε
Ποῦ δὲν τὸ ματακάμετε.
'Βκάθος' ὁ Νικόλας μου
Καὶ ἐνα γράμμα ἔγραφε
Καὶ τὰ Νάπλι τᾶστελλε
Νὰ πάῃ σ' τὸν Ἀφέντη μας
Γιὰ τὸν Βασίλει ἔγραφε.
Κὶ ἀπάνου ὀποῦ τᾶγραφε.
Τὰ συγχαρίκια φέρασι
Γιὰ τὸν Κοντρονικόλακα.
'Ἐκεῖ τοὺς ἐζευγάρωσε
'Ὡσὰν ἀδέλφια ἴγκαρδιακά.
Ἄστε πῶς θέ ναν τοῦ φανῇ

- (1) Ἐτενίζεσαι στενοχωριζοῖσαι.
- (2) Πρόσπατη, πρόσπατος, νεωστὶ ἐλθούσα.
- (3) Μεγάρε ἀντὶ τοῦ μηγαρέ.
- (4) Ἔτσι δά λέγεται καὶ ἔτσι δά καὶ τὰ δά, ἐν δὲ Μεσσηνίᾳ καὶ ἐκεῖ καὶ ἐκεῖ δά.
- (5) Ὑλοθήκηκα, ἐδλοθήκηκα, ἐστεφανώθηκα.
- (6) Ἄστις τουρκικῆ, κύργος.
- (7) Ἐργάζεσαι.

(1) Κατὰ τούτο συμφορῆ καὶ ὁ παλαιὸς ἤδη χορὸς τῆς Μάνης, ὃν γέροντες σωζόμενοι εἰσέτι χορεύουσιν ἢ δὲ νεολαία γοριεὶ τὸν λεγόμενον «Καλαματιανόν» καὶ ἄλλαι εἴδη περιφορῶν τὸν ἐγγύριον, εἰς δὲ λόγους ἁρμονίας ὁ ἀρχαιότερος ὑπερτερεῖ τῶν νεωτέρων εἰδῶν. Κατὰ τὸ ἀρχαιότερον οὐσῆμα πεντηκόντα ὡς ἑκατὸν ἀνθρώπων συγχορεύουσαι ἀρμονικώτατα καὶ συνᾶμα ἄδουσι κατὰ συμφορῶν μουσικῆν, ἐφ' ἧς κατὰ τὸ νεώτερον τοσαύτη πλῆθος χορευτῶν διὰ μιᾶς ἐν συνῶν νὰ διατηρήσῃ συμφορῶν ἁρμονίας ἀρμονίας ἀρμονίας καὶ θέσιν ποδῶν εἶναι δυσκολώτατον τοῦ ἀρχαιότερου. Κατὰ τὸ ἀρχαῖον οὐσῆμα διατηρεῖται ἁρμονία κινήσεως ποδῶν, ὡς σῶμα τοῦ στρατοῦ τακτικοῦ καὶ ἔχει μὴν ἐνέργειαν θῆαν. Ἀλλὰ τὸ οὐσῆμα τούτου, ὡς καὶ πᾶς ἀρχαῖον, δὲν εἶναι εἰς χρῆσιν ὁ νεωτερισμὸς καταφρονεῖ, ὡς μὴ ὠφέλιμα, τ' ἀρχαῖα τε, καὶ τούτο συμβαίνει ἀνωχρῶς καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν, ἧς ὠραιότατοι μαργαρίται ἀρχαῖαι διασωζόμεναι εἰς τὰ σῶματα τοῦ λαοῦ κινδυνεύουσιν ἵνα ἐξαφανισθῶν ἀνεπιστρέψῃ.

Σὺν ἀναγνώσῃ τῆ γραφῆ
Καὶ τ' ἀναγνώσῃ καὶ τὰ ἰδῆ
'Π μαυρισμένη του γενιά
Ποῦ χλοῦσασι (8) σ' ἂν τὸ νερό.»
ΑΘΑΝ. ΠΕΤΡΙΑΗΣ.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Συμπληρωθεῖσαν τῶν πληροφοριῶν πολλῶν ἐκ τῶν παραλλήλων βίων τῶν ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεφάντων ἀνδρῶν, ἠρξάμεθα ἤδη καὶ τῆς ἐκτυπώσεως καὶ δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου, δι' οὗ κύριον σκοπὸν ἔχομεν, ἐξιστοροῦντες ἀληθείας ψηλαφητὰς καὶ εὐαποδείκτους, νὰ ἐξαίρωμεν τὸ αἰσθημα τῶν τε ζώντων καὶ τῶν μεταγενεστέρων εἰς μίμησιν τῶν ἀρετῶν τῶν χθὲς μόλις ἀκμασάντων πατέρων ἡμῶν.

Τὸ δλον τοῦ ἔργου τούτου θέλουσιν ἀπαρτίσει ἑκατὸν περίπου παραλλήλοι βιογραφίαι μετὰ τῶν σχετικῶν ἐκ τῶν σωζομένων εἰκόνων, διὰ καλοῦ χάρτου τυπωθησομένων. Θέλει δὲ διαιρεθῆ τὸ ἔργον κατὰ τόμους, ὧν ἕκαστος θέλει σύγκεισθαι ἐκ τριάκοντα τυπογραφικῶν φύλλων μέχρι τριάκοντα πέντε εἰς ὄγδον, μετὰ τῶν καταλλήλων ἐν ἑκάστῳ τόμῳ προλεγομένων, ὥστε ταῦτα νὰ συντελέσωσι κατὰ τι εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος. Ὁ μὲν πρῶτος τόμος θέλει περιέχει δώδεκα βιογραφίαις ἐκ τοῦ κλήρου μετὰ τῶν περὶ τὸ συγγράμματος καὶ τοῦ κλήρου προλεγομένων. Οἱ δὲ λοιποὶ τόμοι θέλουσι περιέχει ὀκτὼ βιογραφίαις μέχρι δέκα καὶ ἕξ μετὰ τῶν σχετικῶν προλεγομένων καὶ εἰκονογραφιῶν. Ἡ δ' ἐν ἑκάστῳ τόμῳ κατάταξις ἐκάστου παραλλήλου βίου θέλει γίνεσθαι ἀναλόγως τῆς συμπληρώσεως τῶν πληροφοριῶν καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ὕλης· ἀφεύκτως δὲ ἐντὸς τοῦ ἔτους 1869 θέλουσι δημοσιεῖσθαι δύο τόμοι ἢ καὶ πλεῖστοι. Ἐκαστος δὲ τόμος τιμᾶται

Εἰς μὲν τοὺς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ συνδρομητὰς ἀντὶ δραχ. 7
Εἰς δὲ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις . . . » 7,50
Καὶ εἰς τοὺς ἐκτὸς τοῦ κράτους . . . » 8
Τὰ ὀνόματα τῶν συνδρομητῶν θέλομεν δημοσιεῖσαι ἐν τῷ τελευταίῳ τόμῳ.

Ἐκαστος δύναται νὰ ἐγγραφῇ συνδρομητὴς εἰς τὸ σύνολον τοῦ συγγράμματος, εἰς ἕνα μόνον τόμον, ἢ καὶ εἰς πλεονέτερος· ἀλλ' ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει ὀφείλει νὰ ὀρίσῃ τούτους. Ἡ δὲ πληρωμὴ θέλει γίνεσθαι ἀμέτῳ μετὰ τὴν παράδοσιν ἐκάστου τόμου.

(8) Χλοῦσασι, ἀντὶ ἔχουσιν, ἦτοι ἐχάθησαν ὡς τὸ νερόν. Τὸ ἀνωτέρω μυρολόγιον ἰσχυρὰ παρὰ νεοῦπάδρου γυναικὸς ἀπολέσεως τὸν σῶζον ὀδύνη· ἀλλ' εἰς ἀπάντησιν ἄλλη γυνή, ἧς ὁ ἀνὴρ ἐφρονεῖσθαι παρὰ τῶν ἐχθρῶν του, ἐμυρολόγησε τὰ ὡς εἰς ἀπάντησιν· διότι τὰ μυρολόγια εἰ Μάνη λέγονται κατ' ἐρωταπόκρισιν, μιᾶς γυναικὸς ἑνα σίχρον λεγούσης καὶ ἄλλης εἰς αὐτὸν ἀντίστοιχα ἐκφρονούσης.

Βίοι δὲ παραλλήλοι, οὗς συγγράψαντες κατὰ τὰ πλεῖστα, δημοσιεύομεν ἤδη εἰσὶν οἱ ἑξῆς·

Τῶν πατριαρχῶν Κυρίλλου τοῦ Ζ' καὶ Γρηγορίου τοῦ Ε', τῶν Ἀρχιεπισκόπων Γερμανοῦ Π. Πατρῶν καὶ Βρησθένους Θεοδώρητου· τῶν κληρικῶν Κωνσταντινοῦ τοῦ Μεγάλου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Θεοκλήτου Φαρμακίδου καὶ Θεοφίλου Καίρη· Νεοφύτου Δούκα καὶ Νεοφύτου Βάμβα· Ἀνθίμου Γοζῆ καὶ Κωνσταντᾶ Σαμουήλ, τοῦ ἐπονομασθέντος «ἡ τελευταία ἰακρίσις», ἐν Σουλίῳ ἀναφλεχθέντος· καὶ ἐπεισοδιὰ τινὰ Παπαευθυμίου ἢ Βλαχάβα καὶ Παπαδημήτρη, χωρὶς τὰ τελευταία ταῦτα ν' ἀπαρτίσωσιν ἰδιαιτέρας βιογραφίας.

Ῥήγα τοῦ Φεβραίου καὶ Κοραῆ· Ἀθανασίου Τσιακάλωφ, Νικολάου Σκουφᾶ, Ἐμμανουὴλ Ξάνθου, Ἀναγνωστοπούλου καὶ Σέκερη (τῶν ἐταιριστῶν)· Ζωῆ Καπλάνη καὶ ἀδελφῶν Ζωσιμάδων· Σίνα καὶ Νικολάου Σνουρνάρη· Ριζαῶν καὶ Εὐαγγέλη Ζάππα· Πέτρου Μαυρομιχάλη, Μιχαὴλ Σούτσου καὶ Γεωργίου Βούλγαρη· Ἀδελφῶν Μουρούζη· Ἀδελφῶν Ἀλεξάνδρου καὶ Δημητρίου Ὑψηλάντου· Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου καὶ Θεοδώρου Ἐγγρη· Ἰωάννου Κωλέττου καὶ Ἀνδρέα Μεταξᾶ· Θεοδώρου Κολοκοτρώνου καὶ Ὀδυσσεύς Ἀνδρούτσου· Καραϊσκάκη καὶ Μάρκου Μπότσαρη· Γεωργάκη Ὀλομπίου καὶ Ἰθανασίου Διάκου· Παπᾶ Φλέσα καὶ Ἀνδρέου Λόντου· Ἰωάννου Νοταρᾶ (τοῦ ἀρχοντοπούλου) καὶ Γεωργάκη Κίτσου· Ἀνδρέου Ζαΐμη, Θάνου Κανακάρη καὶ Κραβατᾶ· Δαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου· Ἀνδρέου Μιαούλη, Κολανδρούτσου καὶ Ἀποστόλη· Ἀδελφῶν Τομπάζη καὶ Π. Μπότσαρη· Ἀναστασίου Τσαμαδοῦ καὶ Σακτούρη· Μακρῆ καὶ Δημητρίου Πλαπούτα· Πετιμεζαίων καὶ (1) . . . Διοβουνιώτου καὶ . . . Ἰακώβου· Ρίζου τοῦ Νερούλου καὶ . . . Καρράτσου, Βάσου Μαυροβουνιώτου καὶ Χατζῆ Χρήστου· Νικήτα Σταματελοπούλου (τοῦ τουρκαράγου) καὶ Κίτσου Τζαβέλα· Νώτη Μπότσαρη καὶ Θεοδώρου Γρίβα· Νικολάου Γκριζιώτου καὶ Ἰωάννου Μακρυγιάννη· Γεωργίου Δράκου καὶ Δημητρίου Καλλέργη· Ἀναγνώστου Δεληγιάννη καὶ Χρυσάνθου Σιζίνη· Ἀντωνίου Κριεζῆ καὶ . . . Παναγιώτου Γιατράκου καὶ Λυκούργου Λογοθέτου· Κωνσταντίνου Ζωγράφου καὶ . . . Ἀθανασίου Παλῖδα, Κωνσταντίνου Κούμα καὶ Γεωργίου Γενναδίου· Μπουμπουλινᾶς καὶ Μιχῆς Μαυρογένη, καὶ ἐπεισοδιὰ τινὰ τῆς Σάββηνας Σπαρτιατίσεως· Γεωργίου Λεβέντη καὶ . . . Ἰωάννου Καποδιστρίου καὶ Ὄθωνος Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 12 Δεκεμβρίου 1868.
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Ν. ΓΟΥΔΑΣ ἱατρός.

(1) Διὰ τῶν κενῶν διαστημάτων ἐννοοῦμεν ὅτι τοὺς βίους τούτων θὰ παραλλήλωσιν πρὸς βίους ζώντων ἔτι προσώπων, ὧν σιωπῶμεν τὰ ὀνόματα, ἵνα μὴ παρεξηγηθῶμεν.

Ἡ δρῦς τῆς αὐστριακῆς «Φρεδεμβλάτ» καὶ τῆς «Βυζαντιδος».

Ἡ παρούσα διατριβὴ εἶναι ἀνατολικῶς ζητήματος. Εἶναι σχετικὴ πρὸς τὴν γεωγραφίαν τῶν ἁγίων τόπων, διὰ τοῦτο εἶναι καὶ ἀδιάφορος εἰς τοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ μόνον Ἀεῦτας ἀνθρώπους δύναται νὰ ἐνδιαφύξη· ὅθεν «ἐκάς, ἐκάς, ὅστις ἀλιτρός.» Πρόκειται περὶ δρυός, δρυὸς τῆς Μαρβρῆς, ἥτις ἐστρεβλώθη εἰς δρῦν τοῦ Ἑβρώων.

Ἡ ἐν Βιέννῃ ἐκδιδόμενη ἐφημερίς «Φρεδεμβλάτ» ἐγράψε καὶ ἡ «Βυζαντις» ἐξ αὐτῆς μετέφρασεν ὅτι «ὁ ἡγούμενος τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰωσασικὸν μοναστηρίου ἡγόρασε πρότινος τὴν περίφημον δρῦν τοῦ Ἑβρώων, ἥτις λέγεται ὅτι ὁ πῆρξε καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, καὶ περιέφραξε κύκλωθεν διὰ τοίχου τὸ ὅτι αὐτῆς κατεχόμενον μέρος, κτίσας ἐκεῖσε καὶ ναῖσκον, ἐνθα εἰς τὸ ἕξῃς θέλουσιν εὐρίσκει φιλοξενίαν οἱ εὐσεβεῖς προσκυνηταί.» Ταῦτα λαβοῦσα ἐκ τῆς Φρεδεμβλάτ λέγει ἡ Βυζαντις, καὶ ἐκ τῆς Βυζαντιδος ἡ παρ' ἡμῖν ἐφημερίς Ἀλήθεια ἐν τῷ χθεσινῷ φύλλῳ τῆς.

Ἡ ἀπὸ ἐφημερίδος εἰς ἐφημερίδα οὕτω μεταναστεύσασα καὶ μετοικήσασα εἰδησις αὕτη εἶναι βέβαια καὶ σπουδαία καὶ εὐχάριστος, διότι μανθάνομεν ὅτι ἐγένετο χριστιανικὴ ἰδιοκτησία ἐν ἱστορικῶν δένδρον ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, ὅπως μικρὸν πρότερον ἐγένετο ἰδιοκτησία χριστιανικὴ ἐν τοῖς μεθορίαις τῆς Αἰγύπτου χωρὸς, ἐν ᾧ κατέλυσε δὲ μνήστωρ Ἰωσήφ φεύγων εἰς Αἴγυπτον μετὰ τῆς Παρθένου Μαρίας καὶ τοῦ Ἰησοῦ, νηπίου, ὅτε δὲ Ἡρώδης ἐζήτησεν ἀπολέσθαι τὸ παιδίον.

Εἶναι εὐχάριστος ἀκόμη ἡ εἰδησις, διότι ἐν τοῖς πολλοῖς ἑκασταχοῦ τῶν ἁγίων τόπων προσκυνήμασιν ἰδοῦν, κατὰ τὴν Φρεδεμβλάτ, προστίθεται καὶ νέον, ἐνθα εἰς τὸ ἕξῃς θέλουσιν εὐρίσκει φιλοξενίαν οἱ εὐσεβεῖς προσκυνηταί, ὅπως εἶρον οἱ ἐπισκεψόμενοι ποτε τὸν Ἀβραάμ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ξένοι.

Βλέπεις, ἀναγνώστα, ὅτι ὅλα ταῦτα εἶναι καλὰ καὶ ἅγια, ἀλλὰ θὰ ἴδῃς καὶ κατωτέρω, ὅτι ἡ εὐλογημένη αὕτη εἰδησις εἴτε ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς ἐστὶν, εἴτε ἐν ταῖς μετοικήσασιν αὐτῆς ἀπέβαλε τὴν γνησιότητά της, ἐπλανήθη, δὲν εἶναι σωστὴ, ἢ δὲν ἔμεινε σωστὴ. Καὶ ἂν ἦτο αὕτη πολιτικὴ καὶ κοσμικὴ εἰδησις, θὰ ἦτο θαῦμα ἀνπαρουσιάζετο σωστὴ καὶ γνησία, καὶ οὐδεὶς ἤθελε θυσιάσει οὐδ' ἐν λεπτὸν πρὸς χάριν της· ἐπεὶ δὲ ὁμοῦς εἶναι ἱερογραφικὴ, δὲν δύναται νὰ περάσῃ ὅπως προσήχθη, διότι ὑπάρχει βῆθι ἐν τῷ θεοπνεύστῳ λόγῳ παραγγελία, νὰ μὴ μεταβάλληται οὐδὲ ἐν ἰώτα ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ, ὅπως μετεβλήθη ἢ προμετωπίθῃ ἐπιγραφὴ τοῦ ἐν μέσασιν Ἀθήναις μητροπολιτικοῦ ναοῦ καὶ μένει κατ' ὄ-

ψιν τῆς ὀρθοδοξίας κολοβωμένον ἀγιογραφικὸν κειμένου βῆθι, ὡς τετράκις ἐπὶ ματαίῳ προπέρουσιν ἐγράψαμεν περὶ τούτου.

Ὄνομα Ἑβρώων, δηλωτικὸν τόπου ἢ ἀνθρώπου ἢ δαίμονος οὐδαμοῦ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης εὐρίσκεται· ἀπαντᾷ δ' ἐν αὐταῖς ὄνομα Χεβρώων, ἀνθρώπων καὶ τόπου. Οὐδεὶς δὲ τῶν φερόντων τὸ ὄνομα Χεβρώων ἀνθρώπων ἦτο ἰδιοκτήτης δρυός, ὅθεν δρῦς τοῦ Ἑβρώων εἶναι πρᾶγμα ἀνύπαρκτον.

Χεβρώων ὠνομάζετο ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ Καὰθ, δευτέρου υἱοῦ Ἀεὺ νωτάτου ἀδελφοῦ Ἀβραάμ πατρὸς τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Μωϋσῆ ἐκ τῆς Ἰωχαβέδ. Οὗτος δὲ δὲν ἦτο ἰδιοκτήτης δρυός. Ἄλλος Χεβρώων φέρεται ἐν τῇ καταστιχίῳ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ὡς υἱὸς Μαρίας, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἦτο ἀδρόωτος.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Φρεδεμβλάτ λέγει τὴν ἀγορασθεῖσαν παρὰ τοῦ Ἰωσασικῆ ἡγουμένου δρῦν περίφημον καὶ ὑπάρχουσαν ἐπὶ Ἀβραάμ, καὶ οἶονεὶ σχετίζει αὐτὴν πρὸς τοῦτον, καὶ ἐπειδὴ προσέτι κολλᾷ πλησίον τῆς ὀνομα τοῦ Ἑβρώων (ἐπερ θὰ ἦναι εἶδος καλπονοθεύσεως τοῦ ὀρθοῦ τῆς Χεβρώων) εἰκάζομεν ὅτι ὁ λόγος εἶναι περὶ δρυὸς τῆς Μαρβρῆς, ἐνθα εἶχεν ὁ Ἀβραάμ τὴν σκηνὴν του καὶ ἐφιλοξένησε τοὺς τρεῖς ἀγνώστους αὐτῷ ξένους, καὶ ἥτις ἦτο πλησίον τῆς Χεβρώων. Ἡ δρῦς δὲ αὕτη λέγεται δρῦς ἡ Μαρβρῆ, οὐδέποτε δὲ δρῦς τοῦ Ἑβρώων ἢ Χεβρώων ἢ (κὰν) τῆς Χεβρώων. Περὶ τῆς δρυὸς ταύτης θὰ εἰπώμεν τὰ δέοντα, πολλὰ καὶ περιέργα ὄντα, προσεχῶς, διότι, ὡς βλέπουσιν οἱ Ἀεῦται, δὲν χωροδοσι περισσότερα ἐν τῷ φύλλῳ τούτῳ τῆς ἀχυσάδας Παλιγγενεσίας (1). (ἀκολουθεῖ). Δ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.

Ὁ Περιηγητῆς Ἀθηναίων ἐξεδόθη ἤδη. Περιέχει πίνακα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων καὶ περὶ τὰς τριάκοντα εἰκονογραφίας τῶν ἐναυταῖς παλαιῶν μνημείων, καὶ ἕως 270 σελίδας κειμένου κτλ. Τιμῆται διὰ τοὺς συνδρομητάς δρ. 4, διὰ τοὺς ἄλλους δρ. 5. Παρακαλοῦνται οἱ κ. συνδρομηταί νὰ πληρώσωσι τὴν συνδρομὴν των, δρ. 4, εἰς τὸν ἐγγχειρίσονται αὐτοῖς τὸ βιβλίον. Ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ ἐπιγράψωμεν εἰς τὸν κατάλογον αὐτῶν τὴν παλαιόφατον παροιμίαν «Πολλοὶ τοι ναρθηκοφόροι, Βάκχοι δέ τε παῦροι». Οἱ μὴ συνδρομηταί εὐρίσκουσι τὸν Περιηγητὴν παρὰ τὰς βιβλιοπώλαις.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Δ. Α. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗ.